УДК 336.7:330.59(477)
JEL G20, G21, G28, O33, E42
DOI https://doi.org/10.32782/2786-765X/2026-15-23

Марусяк Н.Л.
кандидат економічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4427-2238

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Фінансова інклюзія є важливою передумовою економічної стійкості держави, забезпечуючи доступ населення та бізнесу до фінансових послуг, платежів, заощаджень і кредитування. В умовах повномасштабної війни її значення посилюється через руйнування інфраструктури, переміщення населення, перебої в енергопостачанні та цифрових комунікаціях, зростання кіберризиків і погіршення фінансового становища груп. Метою дослідження є визначення особливостей трансформації фінансової інклюзії в Україні під впливом воєнних викликів. Досліджено роль цифровізації фінансових послуг, розвиток безготівкових платежів і платіжної інфраструктури, а також проблеми доступу вразливих груп до фінансових послуг. Цифровізація підтримує безперервність економічних і соціальних виплат, однак не усуває бар'єрів і може посилювати ризики цифрової нерівності та шахрайства. Обґрунтовано необхідність розвитку цифрової інфраструктури, фінансової та цифрової грамотності, захисту споживачів і розширення доступу вразливих груп до фінансових послуг.

Ключові слова: фінансова інклюзія, фінансова політика, фінансові послуги, цифровізація, безготівкові платежі, фінансова грамотність, фінансова доступність, воєнні ризики, платіжна інфраструктура, фінансова система.

Постановка проблеми. Фінансова інклюзія є важливою складовою функціонування сучасної фінансової системи, оскільки передбачає можливість широких верств населення та суб'єктів підприємництва отримувати й використовувати доступні, безпечні та належної якості фінансові послуги. Її зміст охоплює не лише наявність банківського рахунку, а й можливість здійснювати платежі, зберігати та накопичувати кошти, користуватися кредитними, страховими та інвестиційними інструментами, а також отримувати необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих фінансових рішень.

Значення фінансової інклюзії особливо посилюється в умовах економічної нестабільності, коли доступ до фінансових ресурсів безпосередньо пов'язаний зі здатністю домогосподарств і підприємств адаптуватися до кризових явищ. Для населення доступність фінансових послуг створює можливості для отримання доходів і соціальних виплат, проведення поточних платежів, формування заощаджень та управління ризиками. Для підприємств вона є передумовою здійснення розрахунків, залучення фінансування, підтримання оборотного капіталу та продовження господарської діяльності.

Для України проблема фінансової інклюзії набула особливої актуальності після початку повномасштабної війни. Пошкодження інфраструктури, переміщення населення, скорочення доходів окремих домогосподарств, зростання невизначеності, зміни структури зайнятості та посилення кіберзагроз формують нові вимоги до доступності та безперервності фінансових послуг. Водночас саме фінансова система має забезпечувати безперервність платежів, функціонування рахунків, отримання соціальних виплат, проведення розрахунків підприємствами та доступ населення до фінансових ресурсів.

Важливим чинником підтримання фінансової інклюзії в Україні стала цифровізація фінансового сектору. Дистанційне відкриття рахунків, мобільний банкінг, електронні платежі, цифрова ідентифікація, онлайн-кредитування та інші цифрові сервіси дали змогу значною мірою компенсувати фізичні обмеження доступу до банківських відділень. Водночас цифровізація створює нові ризики, пов'язані з кібербезпекою, шахрайством, цифровою нерівністю та необхідністю підвищення фінансової і цифрової грамотності.

Стратегічні документи Національного банку України передбачають розвиток фінансової інклюзії, розширення доступності фінансових послуг та підвищення рівня фінансової безбар'єрності як важливі напрями розвитку фінансового сектору [1; 2]. За таких умов дослідження трансформації фінансової інклюзії набуває не лише наукового,

© Марусяк Н.Л., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

а й прикладного значення, оскільки пов'язане із забезпеченням стійкості фінансового сектору та формуванням передумов для економічного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансової інклюзії в Україні розглядається у працях українських науковців як складова розвитку фінансового сектору, цифрової трансформації та інклюзивного економічного розвитку. Мельник Л., Кондрацька Н., Дума В. розглядають фінансову інклюзію у контексті відновлення економіки України та акцентують увагу на необхідності формування інституційного середовища, яке забезпечує залучення населення і бізнесу до користування фінансовими послугами [3, с. 165].

Поліщук Є. А., Валько Я. та Заєць О. досліджують вплив війни на фінансову інклюзію в Україні та звертають увагу на трансформацію доступу до фінансових послуг в умовах воєнних ризиків [4, с. 216]. Гудзь О. і Правдюк М. розглядають фінансову інклюзію як чинник трансформації фінансової системи України у процесі повоєнного відновлення [5, с. 73]. Даниленко Ю. та Швець Я. досліджують розвиток фінансової інклюзії у банківській системі України та взаємозв'язок фінансової інклюзії з фінансовою безбар'єрністю [6].

Окремий напрям досліджень становить розвиток FinTech і цифрових платформ. Марич М. та Антонюк В. акцентують увагу на інституційному забезпеченні розвитку фінансових технологій та ролі цифрових платформ у фінансовому посередництві банків для малого і середнього бізнесу [7]. Значущість цього напряму посилюється в умовах війни, оскільки цифрові фінансові рішення сприяють скороченню трансакційних витрат, спрощують доступ підприємств до фінансових послуг та дають змогу підтримувати господарські зв'язки за умов територіальних обмежень.

Фінансову та цифрову інклюзію ветеранів у контексті соціально-економічної безпеки досліджують Онищенко С. та Глушко А. [8]. Крамаренко К. та Іващенко Д. розглядають інклюзивну економіку як концептуальну основу повоєнного розвитку України [9]. Коломієць Г. і Деревко Ю. акцентують увагу на цифровій трансформації фінансових інструментів небанківських установ у контексті післявоєнного відновлення [10]. Окреме значення для розуміння сучасних процесів має дослідження фінансової інклюзії на ринку фінансових активів, яке розширює традиційний підхід до інклюзії за межі банківських і платіжних послуг [11].

Разом із тим потребує подальшого дослідження комплексна оцінка трансформації фінансової інклюзії саме в умовах тривалої війни, з урахуванням не лише формального доступу до фінансових рахунків, а й фактичного користування фінансовими продуктами, розвитку платіжної інфраструктури, доступності кредитування, страхування та заощаджень, а також цифрових і соціальних бар'єрів. Особливої уваги потребує поєднання кількісних показників доступності фінансових послуг із характеристиками їх фактичного використання різними соціальними та територіальними групами.

Мета статті. Метою статті є дослідження сучасних тенденцій розвитку фінансової інклюзії в Україні в умовах воєнних викликів, оцінювання ролі цифровізації та платіжної інфраструктури у розширенні доступу до фінансових послуг, а також визначення основних проблем і напрямів подальшого розвитку фінансової інклюзії в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова інклюзія характеризує рівень залучення населення та суб'єктів підприємництва до фінансової системи через можливість отримувати, використовувати та поєднувати фінансові послуги відповідно до власних потреб. Її зміст не обмежується наявністю банківського рахунку, а охоплює доступ до платежів, заощаджень, кредитування, страхування, інвестиційних інструментів та інших фінансових продуктів. В умовах економічної нестабільності фінансова інклюзія набуває особливого значення, оскільки впливає на спроможність домогосподарств і підприємств управляти фінансовими ресурсами, підтримувати поточну діяльність та адаптуватися до кризових змін [3; 12].

В умовах повномасштабної війни зміст фінансової інклюзії розширюється за рахунок необхідності забезпечення безперервності фінансових послуг за умов пошкодження інфраструктури, перебоїв електропостачання, переміщення населення, зміни місця проживання та посилення безпекових ризиків. За оцінкою Світового банку, війна посилила наявні прогалини у фінансовій інклюзії та сформувала додаткові бар'єри, пов'язані зі знищенням фізичної інфраструктури, масштабним переміщенням населення, безпековими ризиками та перебоями в енергетичних і цифрових мережах [12]. Це означає, що в умовах війни фінансова інклюзія має оцінюватися не лише за рівнем формального доступу до фінансової системи, а й за здатністю цієї системи функціонувати безперервно в умовах зовнішніх шоків.

За даними Світового банку, у 2024 році рахунок у фінансовій установі або мобільний

грошовий рахунок мали близько 88% дорослого населення України, водночас близько значна частина дорослих залишалися поза формальною системою рахунків [12, с. 10]. Ці показники засвідчують значний рівень охоплення населення фінансовою системою, але одночасно вказують на збереження сегмента фінансово виключених осіб. Відмінності спостерігаються також між окремими соціально-економічними групами: рівень володіння рахунками серед жінок був нижчим, ніж серед чоловіків, а населення з нижчими доходами мало менші можливості залучення до формальної фінансової системи [12]. Отже, оцінювання фінансової інклюзії потребує врахування не лише загального показника охоплення, а й соціальної диференціації доступу.

Водночас українська фінансова система продовжує адаптуватися до нових умов, що проявляється насамперед у розвитку безготівкових розрахунків і цифрових каналів обслуговування. За даними Національного банку України, у 2025 році з використанням платіжних карток, емітованих українськими установами, було здійснено понад 9,5 млрд операцій на суму понад 7,1 трлн грн. Частка безготівкових операцій становила 95,5% за кількістю та 65,4% за сумою. Для порівняння, у 2024 році ці показники становили відповідно 94,6% та 64,5%, що свідчить про подальше поширення безготівкової моделі розрахунків [13; 14].

Позитивна динаміка спостерігалася і в розвитку інфраструктури приймання безготівкових платежів. Кількість POS-терміналів в Україні протягом 2025 року збільшилася приблизно з 523 тис. до 605 тис. одиниць, тобто на 82 тис. або близько 15,7%. Кількість банківських пристроїв самообслуговування зросла з 29,0 тис. до 38,1 тис. одиниць. Одночасно кількість активних платіжних карток збільшилася з 58,7 млн наприкінці 2024 року до 65,4 млн наприкінці 2025 року [14, с. 5–6]. Розширення такої інфраструктури створює умови для залучення до безготівкової економіки ширшого кола користувачів та забезпечує можливість здійснення повсякденних операцій навіть за умов зміни місця проживання.

Розширення платіжної інфраструктури відбувається паралельно зі скороченням традиційної мережі банківських відділень: кількість структурних підрозділів банків упродовж 2025 року зменшилася на 167 і на кінець року становила близько 4,8 тис. проти 5,0 тис. наприкінці 2024 року [14, с.5]. Таке співвідношення характеризує структурну трансформацію фінансової інфраструктури України, у межах якої цифрові канали дедалі більше доповнюють традиційні форми обслуговування. Дистанційне банківське обслуговування, мобільні застосунки, електронна ідентифікація, онлайн-перекази та інші цифрові сервіси дають змогу зменшити залежність користувача від фізичної доступності банківського відділення. Особливого значення це набуває для внутрішньо переміщених осіб, населення територій із пошкодженою фінансовою інфраструктурою та людей з обмеженою мобільністю [1; 2].

Водночас цифровізація не усуває проблему фінансового виключення, а трансформує її зміст. Наявність цифрового фінансового сервісу не гарантує його фактичної доступності для осіб, які не мають відповідного цифрового пристрою, стабільного доступу до Інтернету, достатніх цифрових навичок або необхідного рівня фінансової грамотності. За таких умов цифрова трансформація може одночасно розширювати доступ для одних груп та створювати додаткові бар'єри для інших. Тому розвиток цифрових каналів має супроводжуватися збереженням доступних альтернативних способів обслуговування, підвищенням цифрової та фінансової грамотності, а також посиленням захисту споживачів.

Важливою характеристикою фінансової інклюзії є стійкість платіжної інфраструктури. Система електронних платежів Національного банку України є системно важливою платіжною системою, яка забезпечує проведення міжбанківських операцій у національній валюті. Упродовж 2025 року через СЕП було проведено 595 млн платежів на суму 273,6 трлн грн, а її частка у проведенні міжбанківських платежів становила близько 99%. Такі показники характеризують системне значення платіжної інфраструктури для забезпечення безперервності фінансових потоків в економіці [13, с. 7–8]. В умовах воєнних ризиків технологічна та організаційна стійкість платіжних систем стає складовою загальної фінансової безпеки держави.

Окремий аспект фінансової інклюзії пов'язаний із фінансовою грамотністю. Доступність фінансового продукту сама по собі не гарантує його ефективного та безпечного використання. Користувач повинен розуміти умови фінансової послуги, оцінювати пов'язані з нею ризики, володіти навичками безпечного здійснення платежів і знати способи захисту персональних та платіжних даних. У цьому контексті важливим інституційним кроком стало запровадження Національної стратегії розвитку фінансової грамотності до 2030 року, спрямованої на підвищення фінансової обізнаності та

формування відповідальної фінансової поведінки [15].

Цифровізація фінансових послуг водночас посилює значення кібербезпеки. Зі збільшенням кількості дистанційних операцій зростає потреба у захисті користувачів від фішингу, соціальної інженерії, підроблених вебресурсів, викрадення платіжних даних та інших форм шахрайства. Отже, фінансова інклюзія має передбачати не лише розширення доступу до фінансових послуг, а й формування безпечного середовища їх використання. Підвищення цифрової грамотності в цьому випадку стає важливим елементом не тільки фінансової освіти, а й системи превентивного захисту користувачів [14].

Важливою складовою фінансової інклюзії є забезпечення доступності фінансових послуг для соціально вразливих груп. До них належать внутрішньо переміщені особи, ветерани, люди з інвалідністю, люди старшого віку, населення територій, що постраждали від бойових дій, а також домогосподарства з низькими доходами. Для таких категорій населення фінансова інклюзія означає не тільки можливість відкрити рахунок або здійснити платіж, а й реальну можливість користуватися кредитними, страховими, накопичувальними та іншими фінансовими продуктами [8; 9]. Саме тому оцінювання фінансової інклюзії має враховувати відмінності у фінансових можливостях та потребах різних груп населення.

Особливого значення набуває безбар'єрність фінансової інфраструктури. Вона має охоплювати фізичну доступність банківських відділень, банкоматів і платіжних терміналів, зручність цифрових сервісів, зрозумілість інформації про фінансові продукти та можливість отримання необхідної допомоги. Такий підхід є особливо важливим для людей з інвалідністю та старшого віку, для яких повний перехід до цифрового обслуговування може створювати додаткові бар'єри [1; 8]. Отже, фінансова безбар'єрність має розглядатися як одна з якісних характеристик інклюзивної фінансової системи.

Фінансова інклюзія має значення не лише для домогосподарств, а й для суб'єктів підприємництва. Доступ малого та середнього бізнесу до банківських рахунків, платіжних сервісів, кредитування, гарантійних інструментів і цифрових фінансових платформ впливає на його здатність підтримувати господарську діяльність в умовах нестабільності. Розвиток FinTech та цифрових платформ створює додаткові можливості для спрощення взаємодії підприємців із фінансовими установами, прискорення платежів і розширення доступу до фінансових ресурсів [7]. Для малого та середнього бізнесу це особливо важливо в умовах обмеженого доступу до традиційних каналів фінансування та необхідності швидкої адаптації до змін ринкового середовища.

Водночас повноцінна фінансова інклюзія не може обмежуватися банківськими та платіжними послугами. Вона передбачає доступ до страхування, накопичувальних та інвестиційних інструментів, ринку капіталу та інших сегментів фінансового ринку. Розширення доступу населення до простих і зрозумілих інвестиційних інструментів може сприяти залученню заощаджень до фінансової системи та формуванню довгострокових фінансових ресурсів. Водночас розвиток такого напряму потребує належного рівня фінансової грамотності, прозорості фінансових продуктів і захисту прав споживачів [11].

В умовах післявоєнного відновлення цей аспект набуває додаткового значення. Розширення фінансової інклюзії може сприяти мобілізації внутрішніх заощаджень, активізації інвестиційної діяльності, залученню домогосподарств і підприємств до фінансового ринку та формуванню більш широкої бази для фінансування відновлення економіки. Відповідно, фінансова інклюзія поступово набуває стратегічного значення як механізм не лише поточного доступу до фінансових послуг, а й довгострокової інтеграції населення та бізнесу у процеси економічного відновлення.

Попри позитивну динаміку, фінансова інклюзія в Україні залишається нерівномірною. Дані Світового банку свідчать, що загальний рівень формального охоплення фінансовою системою не усуває відмінностей між окремими групами населення за рівнем доходів та іншими соціально-економічними характеристиками [12]. Окремим викликом є цифрова нерівність, оскільки переорієнтація на цифрові канали може посилювати бар'єри для осіб із недостатніми цифровими навичками, обмеженим доступом до відповідного обладнання або нестабільним інтернет-з'єднанням.

У цьому контексті важливим завданням фінансової політики є поєднання цифрової трансформації з принципами доступності та інклюзивності. Розвиток технологій має супроводжуватися удосконаленням механізмів захисту споживачів, забезпеченням доступності фінансових сервісів для різних категорій користувачів, підвищенням фінансової грамотності та підтриманням альтернативних каналів обслуговування. Такий підхід дає змогу розглядати фінансову інклюзію не як просте збільшення кількості користувачів фінансових

послуг, а як формування умов для їх реального, безпечного та результативного використання.

Отже, фінансова інклюзія в Україні формується під впливом двох взаємопов'язаних процесів: активного розвитку цифрових та безготівкових фінансових послуг і необхідності забезпечення доступності фінансової системи для груп населення, які мають підвищений ризик фінансового виключення. Зростання цифрових показників саме по собі не є достатньою характеристикою інклюзивності фінансової системи, якщо одночасно зберігаються територіальні, соціальні, цифрові та освітні бар'єри.

Висновки. Розвиток фінансової інклюзії в Україні в умовах воєнних викликів характеризується прискоренням цифровізації фінансових послуг, поширенням безготівкових розрахунків та поступовою трансформацією традиційної фінансової інфраструктури. Дистанційні канали обслуговування набувають дедалі більшого значення, забезпечуючи безперервність доступу до фінансових послуг за умов територіальних обмежень, переміщення населення та пошкодження частини фізичної інфраструктури. Водночас цифровізація змінює не лише способи отримання фінансових послуг, а й характер взаємодії населення та бізнесу з фінансовими установами.

Важливою тенденцією залишається підвищення вимог до стійкості фінансової та платіжної інфраструктури. В умовах воєнних ризиків її надійне функціонування є необхідною передумовою збереження фінансової активності населення, підприємств і державного сектору. Одночасно посилюється значення фінансової та цифрової грамотності, кібербезпеки, захисту персональних даних і прав споживачів. Таким чином, доступність цифрового фінансового середовища має доповнюватися здатністю користувачів безпечно та ефективно ним користуватися.

Подальший розвиток фінансової інклюзії потребує більшої уваги до соціальної та територіальної диференціації доступу до фінансових послуг. Особливого значення набуває врахування потреб внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, людей з інвалідністю, осіб старшого віку, домогосподарств із низькими доходами та населення територій, що зазнали значного впливу воєнних дій. Водночас фінансова інклюзія поступово виходить за межі забезпечення доступу до рахунків і платіжних послуг та охоплює кредитування, страхування, заощадження й інвестиційні інструменти.

Перспективним напрямом подальших досліджень є формування комплексного індикатора фінансової інклюзії України, який дасть змогу оцінювати не лише формальний доступ до фінансових послуг, а й інтенсивність їх фактичного використання. Доцільно враховувати при цьому рівень фінансової та цифрової грамотності, доступність відповідної інфраструктури, безпеку фінансових операцій та відмінності між окремими соціальними й територіальними групами. Такий підхід сприятиме більш об'єктивному оцінюванню результативності розвитку фінансової інклюзії та визначенню пріоритетів її подальшого поглиблення в Україні.

Бібліографічний список

1. Національний банк України. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy (дата звернення: 23.09.2026).
2. Національний банк України. Стратегія Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/about/strategy (дата звернення: 23.09.2026).
3. Мельник Л. В., Кондрацька Н. М., Дума В. Л. Фінансова інклюзія в контексті відновлення економіки України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування.* 2024. № 4(108). С. 164–176. DOI: https://doi.org/10.31713/ve4202416
4. Polishchuk Y., Valko Y., Zaiets O. Does the Russian war impact on financial inclusion in Ukraine? *Problems and Prospects of Economics and Management.* 2024. Vol. 1(37). P. 216–225. DOI: https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-216-225
5. Гудзь О. Є., Правдюк М. В. Фінансові інклюзії як атрактор поствоєнної трансформації фінансової системи України. *Управління змінами та інновації.* 2025. № 15. С. 73–78. DOI: https://doi.org/10.32782/CMI/2025-15-11
6. Даниленко Ю. В., Швець Я. М. Розвиток фінансової інклюзії в банківській системі України. *Економіка. Фінанси. Право.* 2025. № 5. DOI: https://doi.org/10.37634/efp.2025.5.22
7. Марич М., Антонюк В. Інституційне забезпечення розвитку FinTech та роль цифрових платформ у фінансовому посередництві банків для МСП. *Економіка та суспільство.* 2025. № 80. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-138
8. Онищенко С. В., Глушко А. Д. Фінансова та цифрова інклюзія ветеранів в аспекті зміцнення соціально-економічної безпеки. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* 2024. № 15. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-03-04
9. Крамаренко К., Іващенко Д. Інклюзивна економіка як концепція повоєнного розвитку України. *Економіка та суспільство.* 2024. № 67. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-125

10. Коломієць Г. Б., Деревко Ю. О. Цифрова трансформація фінансових інструментів небанківських установ як чинник повоєнного відновлення України. *Управління змінами та інновації.* 2025. № 14. DOI: https://doi.org/10.32782/CMI/2025-14-14
11. Плєшакова Н., Красьоха О. & Рак Р. (2026). Фінансова інклюзія на ринку фінансових активів України. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Economics.* 2026. Vol. 1. DOI: https://doi.org/10.32782/ecovis/2026-1-18
12. World Bank. Ukraine's Financial and Digital Inclusion. Fall 2025 Edition. Washington, DC, 2025. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099060526050084232/pdf/P512356-01262c4a-b681-49ad-a817-8885c2d3f3c8.pdf (дата звернення: 23.09.2026).
13. Національний банк України. Звіт з оверсайта інфраструктур фінансового ринку. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2025.pdf?v=19 (дата звернення: 23.09.2026).
14. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Лютий 2026 року. Київ, 2026. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2026-02.pdf (дата звернення: 23.09.2026).
15. Національний банк України. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/about/strategy-fin-literacy (дата звернення: 23.09.2026).

References

1. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy [Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine]. Available at: https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy (accessed September 23, 2026).
2. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Stratehiia Natsionalnoho banku Ukrainy [Strategy of the National Bank of Ukraine]. Available at: https://bank.gov.ua/ua/about/strategy (accessed September 23, 2026).
3. Melnyk L. V., Kondratska N. M., Duma V. L. (2024) Finansova inkliuziia v konteksti vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [Financial Inclusion in the Context of Economic Recovery of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia – Bulletin of the National University of Water and Environmental Engineering,* vol. 4(108), pp. 164–176. DOI: https://doi.org/10.31713/ve4202416
4. Polishchuk Y., Valko Y., Zaiets O. (2024) Does the Russian War Impact on Financial Inclusion in Ukraine? *Problems and Prospects of Economics and Management,* vol. 1(37), pp. 216–225. DOI: https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-216-225
5. Hudz O. Ye., Pravdiuk M. V. (2025) Finansovi inkliuzii yak atraktor postvoiennoi transformatsii finansovoi systemy Ukrainy [Financial Inclusions as an Attractor of Post-War Transformation of the Financial System of Ukraine]. *Upravlinnia zminamy ta innovatsii – Management of Changes and Innovations,* vol. 15, pp. 73–78. DOI: https://doi.org/10.32782/CMI/2025-15-11
6. Danylenko Yu. V., Shvets Ya. M. (2025) Rozvytok finansovoi inkliuzii v bankivskii systemi Ukrainy [Development of Financial Inclusion in the Banking System of Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Pravo – Economics. Finances. Law,* vol. 5. DOI: https://doi.org/10.37634/efp.2025.5.22
7. Marych M., Antoniuk V. (2025) Instytutsiine zabezpechennia rozvytku FinTech ta rol tsyfrovykh platform u finansovomu poserednytstvi bankiv dlia MSP [Institutional Support for FinTech Development and the Role of Digital Platforms in Financial Intermediation of Banks for SMEs]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society,* vol. 80. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-138
8. Onyshchenko S. V., Hlushko A. D. (2024) Finansova ta tsyfrova inkliuziia veteraniv v aspekti zmitsnennia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky [Financial and Digital Inclusion of Veterans in the Context of Strengthening Socio-Economic Security]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia: ekonomika ta upravlinnia – Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management,* vol. 15. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-03-04
9. Kramarenko K., Ivashchenko D. (2024) Inkliuzyvna ekonomika yak kontseptsiia povoiennoho rozvytku Ukrainy [Inclusive Economy as a Concept of Post-War Development of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society,* vol. 67. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-125
10. Kolomiiets H. B., Derevko Yu. O. (2025) Tsyfrova transformatsiia finansovykh instrumentiv nebankivskykh ustanov yak chynnyk povoiennoho vidnovlennia Ukrainy [Digital Transformation of Financial Instruments of Non-Bank Institutions as a Factor of Ukraine's Post-War Recovery]. *Upravlinnia zminamy ta innovatsii – Management of Changes and Innovations,* vol. 14. DOI: https://doi.org/10.32782/CMI/2025-14-14
11. Pleshakova N., Krasokha O., Rak R. (2026) Finansova inkliuziia na rynku finansovykh aktyviv Ukrainy [Financial Inclusion in the Financial Assets Market of Ukraine]. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Economics,* vol. 1. DOI: https://doi.org/10.32782/ecovis/2026-1-18
12. World Bank (2025) Ukraine's Financial and Digital Inclusion. Fall 2025 Edition. Washington, DC. Available at: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099060526050084232/pdf/P512356-01262c4a-b681-49ad-a817-8885c2d3f3c8.pdf (accessed September 23, 2026).
13. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine] (2026) Zvit z oversaita infrastrukturnykh finansovoho rynku [Financial Market Infrastructure Oversight Report]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2025.pdf?v=19 (accessed September 23, 2026).

14. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine] (2026) Ohliad bankivskoho sektoru. Liutyi 2026 roku [Banking Sector Review. February 2026]. Kyiv. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2026-02.pdf (accessed September 23, 2026).
15. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine] (2024) Natsionalna stratehiia rozvytku finansovoi hramotnosti do 2030 roku [National Strategy for Financial Literacy Development until 2030]. Available at: https://bank.gov.ua/ua/about/strategy-fin-literacy (accessed September 23, 2026).

Nataliia Marusiak
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4427-2238

FINANCIAL INCLUSION IN UKRAINE AMIDST WARTIME CHALLENGES

Financial inclusion is an important prerequisite for the socio-economic resilience of the state, as it ensures access of households and businesses to financial services, including payments, savings, lending, insurance, and financial risk management. Under the conditions of the full-scale war in Ukraine, its importance has increased significantly due to the destruction of physical infrastructure, population displacement, disruptions in energy supply and digital communications, growing cyber risks, and the deterioration of the financial situation of certain population groups. The purpose of the study is to identify the specific features of the transformation of financial inclusion in Ukraine under the influence of wartime challenges and to substantiate the priority areas for its further development. The study examines the role of financial services digitalization in ensuring the continuity of financial operations, analyzes the development of cashless payments and payment infrastructure, and considers problems of access to financial services for vulnerable population groups and businesses. Particular attention is paid to the transformation of financial service delivery channels, the expansion of remote banking services, and the increasing use of digital payment instruments. The study shows that during the war, digital financial services in Ukraine have become not only a means of increasing the convenience of financial operations but also an important mechanism for maintaining the functioning of the economy, social payments, and business settlements. At the same time, digitalization does not eliminate territorial, social, age-related, and infrastructure barriers and, in some cases, creates new risks associated with the digital divide, insufficient digital skills, cyber threats, and fraud. The necessity of a comprehensive approach to financial inclusion development is substantiated, combining the digital transformation of financial infrastructure with accessible and barrier-free financial services, improved financial and digital literacy, strengthened consumer protection, and expanded access to financial instruments for vulnerable population groups. Attention is also focused on the need to consider regional and social differences in access to financial services. Financial inclusion is shown to be important for Ukraine's post-war recovery, mobilization of savings, support for entrepreneurial activity, broader participation of households in financial markets, and further European integration.

Keywords: financial inclusion, financial policy, financial services, digitalization, cashless payments, financial literacy, financial accessibility, wartime risks, payment infrastructure, financial system.

Дата надходження статті: 24.09.2026
Дата прийняття статті до публікації: 26.10.2026
Дата публікації статті: 18.11.2026